28. 3. 2001

ID: 3730

Spáchání činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti

Zákonná dikce ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. „spáchá čin na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti“ znamená, že jednání pachatele může s výkonem povinnosti svědka souviset jakkoli, tj. i způsobem, který je mimo rámec formálního řízení, v němž osoba v procesním postavení svědka vystupuje.

Zákonná dikce ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. „spáchá čin na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti“ znamená, že jednání pachatele může s výkonem povinnosti svědka souviset jakkoli, tj. i způsobem, který je mimo rámec formálního řízení, v němž osoba v procesním postavení svědka vystupuje.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.6.2000, sp.zn. 7 Tz 133/2000)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci stížnosti pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti v trestní věci vedené u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 4 T 121/99 a podle § 268 odst. 2 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř., § 270 odst. 1 tr. ř. za podmínek stanovených v § 272 tr. ř. rozhodl tak, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 10 To 505/99, pokud jím byl ponechán nedotčen rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 29. 9. 1999, sp. zn. 4 T 121/99, ve výroku o vině obviněného R. L. trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. a ve výroku o náhradě škody, byl porušen zákon v ustanovení § 265 tr. ř. ve prospěch i v neprospěch obviněného R. L. a v řízení, jež mu předcházelo, v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. ř. ve prospěch i v neprospěch obviněného R. L. a v ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného R. L. Nejvyšší soud České republiky toto usnesení Krajského soudu v Praze v rozsahu vysloveného porušení zákona a rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 29. 9. 1999, sp. zn. 4 T 121/99, ve výroku o vině obviněného R. L. trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., ve výroku o trestu a ve výroku o povinnosti obviněného R. L. k náhradě škody poškozeným MUDr. R. P., MUDr. P. K.,Ing. M. T. a V. S. zrušil a zrušil také další rozhodnutí na zrušené části obou rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a okresnímu soudu v Příbrami přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 29. 9. 1999, sp. zn. 4 T 121/99, byl obviněný R. L. uznán vinným pokračujícím trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. spáchaným částečně ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. a dále trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. Za tyto trestné činy a za další trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák., jímž byl uznán vinným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 6. 1999, sp. zn. 29 T 79/99, mu byl podle § 247 odst. 2 tr. zák., § 35 odst. 2 tr. zák. uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu, která byla podle § 59 odst. 1 tr. zák. stanovena na čtyři roky. Podle § 35 odst. 2 tr. zák. byl

zrušen výrok o trestu v trestním příkazu Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 6. 1999, sp. zn. 29 T 79/99, a všechna další obsahově navazující rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody tak, že obviněný R. L. je povinen zaplatit poškozeným MUDr. R. P. 3 400 Kč, MUDr. P. K. 5 600 Kč, Ing. M. T. 13 000 Kč a V. S. 9 413 Kč.

Trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. dílem dokonaného a dílem nedokonaného ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. se obviněný dopustil podle zjištění Okresního soudu v Příbrami tím, že
- dne 1. 3. 1999 v době od 7,00 do 9,30 hodin odcizil z pokoje lékařů na očním oddělení Nemocnice s poliklinikou v Příbrami I ke škodě MUDr. R. P. peněženku s částkou 3 000 Kč a ke škodě MUDr. P. K. peněženku s částkou 5 000 Kč,
- dne 17. 3. 1999 kolem 12,30 hodin odcizil z kanceláře obchodní společnosti ADE C., s. r. o. v P. I ke škodě Ing. M. T. peněženku s částkou nejméně 13 000 Kč a tím jí způsobil škodu ve výši 13 300 Kč,
- dne 10. 3. 1999 kolem 17,00 hodin odcizil z kanceláře Okresního soudu v Příbrami ke škodě V. S. peněženku s částkou 9 413,- Kč,
- dne 13. 4. 1999 kolem 13,00 hodin odcizil z kanceláře redakce novin Středočeský kraj v S., okr. P., ke škodě E. P. peněženku s částkou 3 000 Kč,
- dne 9. 4. 1999 dopoledne v budově Základní školy v P. se z kanceláře pokusil z volně položené kabelky odcizit peněženku s částkou 2 500 Kč ke škodě J. Č.
Trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. se obviněný dopustil podle zjištění Okresního soudu v Příbrami tím, že dne 9. 4. 1999 v budově Základní školy v P., když byl přistižen při pokusu o krádež peněženky ke škodě J. Č., této po zadržení vyhrožoval těžkou újmou na zdraví a pomstou na dětech, pokud vše oznámí policii, čímž u ní vzbudil důvodnou obavu, že svoje výhrůžky splní.

Proti rozsudku podali odvolání jednak státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Příbrami v neprospěch obviněného, jednak obviněný. Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 10 To 505/99, byla obě odvolání podle § 256 tr. ř. zamítnuta.

Ministr spravedlnosti podal dne 29. 5. 2000 v neprospěch obviněného stížnost pro porušení zákona proti usnesení Krajského soudu v Praze s tím, že oba soudy pochybily, pokud skutek kvalifikovaný jako trestný čin vydírání posoudily jen podle § 235 odst. 1 tr. zák. a nikoli též podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkané porušení zákona, ke kterému došlo ve prospěch obviněného, aby zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze a vadnou část rozsudku Okresního soudu v Příbrami a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., tj. přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům.
Výrok o vině trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. částečně dokonaným a částečně nedokonaným ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. je v souladu se zákonem. Podkladem tohoto výroku jsou úplná a správná skutková zjištění, která mají potřebnou oporu ve výsledcích provedeného dokazování. Správné je také právní posouzení zjištěného skutkového stavu. Okresní soud v Příbrami důvodně a ve shodě s tím, jak je v ustanoveních § 89 odst. 3 tr. zák., § 12 odst. 11 tr. ř. vymezeno pokračování v trestném činu, považoval všechny útoky obviněného proti cizímu majetku za jeden pokračující trestný čin, jehož dokonanou část tvoří útoky proti majetku poškozených MUDr.

R. P., MUDr. P. K.,Ing. M. T., V. S. a E. P. a nedokonanou část ve stadiu pokusu tvoří útok proti majetku poškozené J. Č.. Souhrn způsobené škody ve výši 33 713 Kč a hrozící škody ve výši 2 500 Kč důvodně pokládal Okresní soud v Příbrami za škodu nikoli malou, neboť to odpovídá ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák., § 1 nařízení vlády ČSFR č. 464/1991 Sb., a správně k této okolnosti přihlížel jako k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 247 odst. 2 tr. zák. Pro toto posouzení věci byla splněna i materiální podmínka stanovená v § 88 odst. 1 tr. zák. V návaznosti na to, že v opise z evidence Rejstříku trestů je uvedeno odsouzení obviněného pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák., ke kterému došlo trestním příkazem Okresního soudu v Příbrami ze dne 19. 9. 1997, sp. zn. 3 T 164/97, je možné dodat, že v nynější věci nepřicházelo v úvahu kvalifikovat jednání obviněného též podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., protože ohledně dřívějšího citovaného odsouzení již nastal účinek, že se na obviněného hledí, jako by nebyl odsouzen. Nejvyšší soud proto ponechal výrok o vině trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. částečně dokonaným a částečně nedokonaným ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. beze změny.

Na tento výrok navazuje výrok o náhradě škody, který však nemůže obstát. Okresní soud v Příbrami přiznal nárok na náhradu škody poškozeným MUDr. R. P.,MUDr. P. K.,Ing. M. T. a V. S. s odůvodněním, že tyto poškozené se k trestnímu řízení řádně a včas připojily se svými nároky a že o uplatněných nárocích a jejich výši není žádných pochyb. Z odůvodnění rozsudku je patrno, že Okresní soud v Příbrami si ve skutečnosti vůbec neujasnil, podle kterého hmotněprávního předpisu se náhrada škody řídí. To je pro rozhodnutí soudu v adhézním řízení velmi podstatné. Soud se totiž nemůže omezit jen na to, že si ověří, zda nárok na náhradu škody byl uplatněn řádně a včas ve smyslu § 43 odst. 2 tr. ř. a zda jeho výše koresponduje s výrokem o vině. Podmínkou přiznání nároku na náhradu škody v adhézním řízení je také to, aby tento nárok směřující proti obviněnému byl v souladu s příslušným hmotněprávním předpisem, jímž se v posuzovaném případě řídí právní režim náhrady škody. V posuzovaném případě je závažnou okolností to, že všem poškozeným byly peníze odcizeny na pracovišti v době výkonu zaměstnání. Vyvstává proto otázka, zda odcizené peníze neměly povahu věcí, které poškozené jako zaměstnankyně u svých zaměstnavatelů odložily při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním na místech k tomu určených nebo na místech, kam se obvykle odkládají. Pokud by tomu tak bylo, vyplýval by z toho důsledek, že za škodu odpovídali poškozeným jejich zaměstnavatelé podle § 204 odst. 1 zák. práce s tím, že odpovědnost za peníze je modifikována ustanovením § 204 odst. 2 zák. práce. V této souvislosti je třeba připomenout, že podle § 205c odst. 1 zák. práce zaměstnavatel, který nahradil poškozenému škodu, má nárok na náhradu vůči tomu, kdo poškozenému za takovou škodu odpovídá podle občanského zákoníku, a to v rozsahu odpovídajícím míře této odpovědnosti vůči poškozenému, pokud nebylo předem dohodnuto jinak. Okresní soud v Příbrami neučinil zjištění potřebná pro posouzení otázky, zda poškozeným odpovídají za škodu skutečně jejich zaměstnavatelé podle § 204 odst. 1 zák. práce, anebo zda v důsledku případného nedostatku podmínek odpovědnosti zaměstnavatelů poškozených odpovídá přímo obviněný podle § 420 odst. 1 obč. zák. Na tento nedostatek výroku o náhradě škody nereagoval ani Krajský soud v Praze, který v napadeném usnesení pouze paušálně a přitom nesprávně konstatoval, že výrok o náhradě škody byl učiněn v souladu s principy adhézního řízení a odpovídá výši škody, která byla v trestním řízení bezpečně zjištěna.

Výrok o vině trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. je vadný již z toho důvodu, že zjištění uvedená ve skutkové části výroku neodpovídají zákonným znakům trestného činu, které jsou uvedeny v tzv. právní větě výroku. V tzv. právní větě výroku je uvedeno, že obviněný „jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutil, aby něco konal, opominul nebo trpěl“. V popisu skutku však není uvedena žádná skutková okolnost, která by odpovídala zákonnému znaku „násilí“. Z žádného důkazu ostatně ani nevyplývá, že by se obviněný proti poškozené J. Č. dopustil nějakého jednání, které by bylo možné považovat za násilí. Z provedených důkazů vyplývá, že

podstatou jednání obviněného byly pouze výhrůžky. Zákonné znaky „násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy“ jsou v ustanovení § 235 odst. 1 tr. zák. stanoveny jako znaky alternativní. Proto soud musí v tzv. právní větě výroku o vině uvést vždy jen ty z nich, které byly naplněny zjištěnými skutkovými okolnostmi. V posuzovaném případě přicházel v úvahu zjevně jen znak „pohrůžkou násilí“. V popisu skutku rovněž není uvedena žádná skutková okolnost, která by odpovídala zákonnému znaku, že obviněný jiného „nutil, aby něco konal“ nebo že by jiného „nutil, aby něco trpěl“. Vzhledem k dosavadním výsledkům dokazování přichází v úvahu v krajním případě jen naplnění znaku, že obviněný jiného „nutil, aby něco opomenul“, pokud by bylo skutečně prokázáno, že výhrůžky obviněného směřovaly k tomu, aby poškozenou přinutil neoznámit policii pokus krádeže, při kterém byl přistižen. Také v tomto ohledu jde o alternativní znaky trestného činu, takže soud musí do tzv. právní věty výroku o vině pojmout jen ty z nich, které odpovídají zjištěným skutkovým okolnostem.

Nejvyšší soud shodně s oběma soudy nemá pochybností o tom, že obviněný vyhrožoval poškozené násilím jednak na jejích dětech, jednak na ní samotné. I když obviněný takové výhrůžky popíral, byla jeho obhajoba přesvědčivě vyvrácena svědectvím poškozené J. Č., které bylo podporováno výpovědí svědkyně E. N. Tyto důkazy Okresní soud v Příbrami zhodnotil logickým a náležitě zdůvodněným způsobem a učinil na tomto podkladě zjištění, o kterém nejsou žádné důvodné pochybnosti. Nejvyšší soud však znovu připomíná, že se to týká jen obsahu pronášených výhrůžek.
Neobjasněna zůstala otázka, k čemu výhrůžky obviněného směřovaly, to znamená čeho chtěl obviněný výhrůžkami dosáhnout. Zjištění Okresního soudu v Příbrami uvedené ve výroku o vině, podle něhož obviněný poškozené vyhrožoval „pokud vše oznámí policii“, by znamenalo, že obviněný chtěl poškozenou přinutit k tomu, aby oznámení nečinila. Toto zjištění však je v rozporu s tím, co sama poškozená J. Č. uvedla v přípravném řízení (č. l. 53 spisu). V této výpovědi poškozená výslovně uvedla, že obviněný jí začal vyhrožovat poté, co její kolegyně E. N. zavolala policii, a že výhrůžky obviněného byly jeho reakcí na tuto okolnost. Podle protokolu o hlavním líčení (č. l. 92 spisu) poškozená před soudem vypovídala „zcela shodně jako na č. l. 52 - 53“, což nasvědčuje tomu, že stejně vypovídala i v tom směru, že obviněný jí začal vyhrožovat teprve v reakci na přivolání policie. Přesto a dokonce v rozporu s tím je v další části protokolu o hlavním líčení (č. l. 93 spisu) zaznamenáno, že k dotazu obhájce poškozená uvedla, že obviněný se jí ptal, zda má děti, poté, co řekla kolegyni, aby zavolala policii. Taková výpověď ovšem připouští, že obviněný začal poškozené vyhrožovat již před tím, než byla přivolána policie. Tento rozpor nebyl v dalším průběhu hlavního líčení při provádění důkazů ani při jejich hodnocení v rozsudku Okresního soudu v Příbrami odstraněn. Okresní soud v Příbrami ponechal bez povšimnutí také to, že v podstatě stejný rozpor se objevil i ve výpovědích svědkyně E. N., která telefonicky volala policii. Tato svědkyně v přípravném řízení (č. l. 54 spisu) uvedla, že když se vrátila od telefonu a řekla, že zavolala policii, začal obviněný vyhrožovat poškozené J. Č. Podle protokolu o hlavním líčení (č. l. 106 spisu) svědkyně E. N. před soudem vypovídala „shodně jako na č. l. 54“, což mimo jiné znamená, že zopakovala své tvrzení o tom, že obviněný začal vyhrožoval poškozené po telefonickém přivolání policie. V další části protokolu o hlavním líčení (č. l. 106 spisu) je ale zaznamenáno, že svědkyně k dotazu obhájce uvedla, že obviněný vyhrožoval s tím, že si asi myslel, že je vystraší, aby policii nic nenahlásily.

Ve výpovědích poškozené i ve výpovědích svědkyně se tedy objevil závažný rozpor. Jeho význam není nikterak okrajový či jen dílčí, protože ve skutečnosti zasahuje až do oblasti právního posouzení věci. Jestliže by totiž výhrůžky obviněného byly pronášeny před telefonickým oznámením věci policii, bylo by možné je interpretovat jako formu nátlaku obviněného na poškozenou, aby policii nic neoznámila, resp. nenechala oznámit, a takové jednání by vykazovalo znaky trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. Jestliže by ale výhrůžky obviněného byly pronášeny až po telefonickém oznámení věci

policii a byly touto okolností iniciovány, nemohly by být považovány za formu nátlaku obviněného na poškozenou, aby věc neoznámila, resp. nenechala oznámit policii, a takové jednání by znaky trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. nenaplňovalo, alespoň ne potud, že by ve smyslu znaků tohoto trestného činu bylo oznámení věci policii tím, čeho se měla poškozená pod tlakem výhrůžek zdržet.

Z uvedeného je zřejmé, že z hlediska právní kvalifikace skutku je významné zjištění, jaký byl časový vztah mezi telefonátem svědkyně E. N. a výhrůžkami obviněného na adresu poškozené J. Č.,to znamená zjištění, zda obviněný vyhrožoval poškozené před telefonátem nebo až po něm. Pouze zjištění, že obviněný vyhrožoval poškozené před telefonátem, umožňuje činit závěr o tom, že výhrůžky obviněného byly prostředkem nátlaku na poškozenou, aby věc policii neoznámila, resp. nenechala oznámit, a že jde o trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. Zjištění, že obviněný vyhrožoval poškozené až po telefonátu, je logicky naopak v jasném rozporu s možností, že by výhrůžky byly prostředkem, jímž si obviněný chtěl na poškozené vynutit, aby na policii netelefonovala, resp. nenechala telefonovat. Zde se výhrůžky obviněného již nejeví jako prostředek nátlaku na obviněnou, ale jako zastrašovací akt naznačující budoucí odplatu, mstu apod. V takovém případě by přicházelo v úvahu kvalifikovat jednání obviněného jako trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a tr. zák., jak bylo ostatně uvedeno již ve sdělení obvinění, a to za předpokladu, že nedojde ke změně ve skutkových zjištěních o tom, co bylo cílem výhrůžek obviněného, v tom smyslu, že by tímto cílem bylo ovlivnění budoucí svědecké výpovědi poškozené.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že skutek byl vyšetřovatelem ve sdělení obvinění, státním zástupcem v obžalobě a Okresním soudem v Příbrami v rozsudku vždy popsán tak, že obviněný „vyhrožoval poškozené těžkou újmou na zdraví a pomstou na dětech, pokud věc oznámí policii, čímž u ní vzbudil důvodnou obavu, že svoje výhrůžky splní“. Přitom vyšetřovatel kvalifikoval skutek jako trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a tr. zák., státní zástupce jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. e) tr. zák. a Okresní soud v Příbrami jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. Změna právní kvalifikace v obžalobě oproti sdělení obvinění nebyla podložena uvedením odpovídajících skutkových okolností v obžalobě tak, aby tím byly vystiženy zákonné znaky žalovaného trestného činu, ale uskutečnila se za současného mechanického převzetí popisu skutku ze sdělení obvinění.

Pokud jde o otázku, zda je možné kvalifikovat jednání obviněného jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. e) tr. zák., je třeba konstatovat, že Okresní soud v Příbrami dokazování ani hodnocení důkazů neorientoval na zjištění skutkových okolností, které jsou pro posouzení věci v tomto ohledu rozhodné.

Trestný čin vydírání podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. spočívá v tom, že pachatel spáchá čin uvedený v § 235 odst. 1 tr. zák. na svědkovi, znalci nebo tlumočníkovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti. Z povahy věci vyplývá, že v posuzovaném případě přichází v úvahu pouze spáchání činu na svědkovi.

Svědkem, na kterém měl být trestný čin spáchán, byla poškozená J. Č. Státní zástupce v obžalobě podané pro trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. e) tr. zák. ale neuvedl, v souvislosti s jakou povinností této svědkyně měl obviněný čin na ní spáchat. Podle obžaloby souviselo jednání obviněného proti poškozené s oznámením trestného činu, při jehož spáchání byl přistižen. Oznámení

trestného činu ovšem není povinností svědka. Obecná oznamovací povinnost vyplývá z ustanovení § 168 odst. 1 tr. zák., avšak na trestný čin krádeže, při kterém byl obviněný přistižen, se nevztahuje. Navíc oznamovací povinnost není nikterak vázána na postavení svědka a nemá s ním v podstatě žádnou právně relevantní souvislost, i když v praxi může jít často o případy, kdy se neoznámení trestného činu podle § 168 odst. 1 tr. zák. dopustí ten, kdo je zároveň svědkem trestného činu, o jehož neoznámení se jedná. Povinnosti svědka v trestním řízení jsou stanoveny v druhém oddílu páté hlavy trestního řádu. Zde jsou zakotveny tyto povinnosti svědka:
- na předvolání se dostavit a vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení (§ 97 tr. ř.),
- při výslechu zachovávat státem uloženou nebo uznanou mlčenlivost (§ 99 odst. 2 tr. ř.)
- při výslechu vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet (§ 101 odst. 1 tr. ř.),
- v rámci výslechu se podrobit příkazu napsat potřebný počet slov, je-li toho třeba ke zjištění pravosti rukopisu (§ 101 odst. 4 tr. ř.),
- pokud používá při výslechu písemných poznámek, na požádání je předložit vyslýchajícímu k nahlédnutí (§ 93 odst. 1 tr. ř., § 103 tr. ř.),
- při rekognici na výzvu vyslýchajícího nejprve popsat osobu nebo věc, o jejíž znovupoznání jde (§ 93 odst. 2 tr. ř., § 103 tr. ř.).

V posuzovaném případě by reálně přicházelo v úvahu zabývat se otázkou, zda a jak jednání obviněného souviselo s povinnostmi svědka, které poškozená měla zejména podle § 97 tr. ř. a podle § 101 odst. 1 tr. ř. Šlo tedy o otázku, zda jednání obviněného mělo nějakou souvislost s tím, že poškozená jako svědkyně byla povinna dostavit se na předvolání a vypovídat o tom, co je jí známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení, resp. s tím, že byla povinna vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Na objasnění této otázky nebylo zaměřeno dokazování ani hodnocení důkazů nejen v obžalobě, ale ani v rozsudku Okresního soudu v Příbrami. Za současného stavu důkazů proto nelze v naznačeném směru činit jakékoli skutkové závěry.

Okolnost, že Okresní soud v Příbrami se v rámci provádění a poté ani hodnocení důkazů nezabýval souvislostí mezi jednáním obviněného a výkonem povinností, které jako svědkyně měla poškozená, má zjevný původ v právním názoru tohoto soudu, že spáchání trestného činu vydírání kvalifikovaného podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. nepřichází v úvahu, neboť poškozená v době činu ještě neměla procesní postavení svědkyně a čin tedy nemohl být spáchán v souvislosti s výkonem jejích svědeckých povinností. Uvedený názor, s kterým se ztotožnil i Krajský soud v Praze, je mylný.

Ochrana svědka podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. není vázána na jeho procesní postavení založené teprve např. aktem předvolání orgánem veřejné moci, který koná formální řízení, v němž má být svědek vyslechnut. Citované ustanovení ve skutečnosti poskytuje ochranu každé osobě, která se stala svědkem v materiálním smyslu, to znamená každé osobě, které je něco známo o skutkových okolnostech významných pro rozhodnutí orgánu veřejné moci. Svědkem je každá osoba, která na podkladě svého vnímání disponuje poznatky o skutečnostech, jež jsou nebo mohou být podkladem rozhodnutí orgánu veřejné moci, a to bez ohledu na okolnost, zda byla nebo nebyla formálně předvolána k podání svědectví v řízení před orgánem veřejné moci. Pro úplnost je třeba dodat, že svědkem je i osoba, která je nositelem tzv. negativního svědectví, tj. osoba, která žádné poznatky nemá, pokud i to je pro rozhodnutí důležité. Osoba, která je v uvedeném materiálním smyslu svědkem, požívá ochrany citovaného ustanovení od počátku, to znamená od okamžiku, kdy svým vnímáním získala příslušné poznatky. V krajním případě přichází v úvahu i ochrana v době před jejich získáním, pokud by vydírání této osoby směrovalo k tomu, aby v budoucím řízení porušila svědeckou povinnost, a toto jednání bylo spácháno před tím, než vydíraná osoba poznatky získala.

Smyslem zvýšené trestněprávní ochrany každé osoby, která je svědkem v materiálním smyslu, je především zajistit to, aby v žádném stadiu nebyla vystavena útokům popsaným v § 235 odst. 1 tr. zák., pokud by jakkoli souvisely s výkonem jejích povinností, které má jako svědek ve formálním řízení konaném před orgánem veřejné moci. To znamená, že jde o ochranu uvedené osoby nejen ve stadiu konání samotného formálního řízení a v průběhu samotného výkonu povinností svědka v tomto řízení, ale také o ochranu ve stadiu před tím, než osoba získá formální postavení svědka v příslušném řízení, a posléze i o ochranu ve stadiu poté, co již výkon povinností svědka ve formálním řízení skončil. Nelze pominout, že smyslem ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. je také to, aby prostřednictvím zvýšené ochrany svědků byly zajištěny podmínky pro objektivní rozhodování orgánů veřejné moci, které vycházejí mimo jiné i z různých svědectví osob.

Ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. by se ve vztahu ke zvýšené ochraně svědka zcela míjelo svým účelem, pokud by bylo vykládáno tak, že jeho aplikace přichází v úvahu jen tehdy, jestliže osoba, o jejíž zvýšenou ochranu jde, je v době vyděračského útoku v procesním postavení svědka ve formálním řízení. To by např. znamenalo, že osoba, která svými smysly vnímala okolnosti spáchání trestného činu a již tím se stala svědkem v materiálním smyslu, by mohla být vystavena útokům uvedeným v § 235 odst. 1 tr. zák., aniž by se jí dostávalo zvýšené ochrany, a to až do doby předvolání jako svědka ve formálním smyslu. Přitom z hlediska nebezpečnosti není rozdílu mezi útokem vedeným proti osobě, která již byla předvolána, a útokem vedeným proti osobě, která ještě předvolána nebyla, jestliže obě osoby jsou svědkem v materiálním smyslu. Vyloučit zvýšenou ochranu svědka by tu v podstatě znamenalo i rezignaci na důraznou ochranu objektivnosti rozhodování orgánů veřejné moci před nepřípustným ovlivňováním důkazů, které teprve budou provedeny ve formálním řízení.

Spojení slov „spáchá čin na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti“ v rámci dikce ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. je třeba logicky vykládat tak, že jednání pachatele musí mít vždy souvislost s některou z povinností svědka, které jsou vykonávány ve formálním řízení před orgánem veřejné moci, avšak může směřovat i proti osobě, která v tomto formálním řízení ještě nebo již nevystupuje. Okolnost formálního řízení je významná jen pro vymezení okruhu povinností, v souvislosti s jejichž výkonem lze spáchat trestný čin vydírání kvalifikovaný podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák., v tom smyslu, že tento okruh je omezen jen na povinnosti vykonávané ve formálním řízení. Naproti tomu pokud jde o okruh osob, které jsou zahrnuty pod zákonný znak „svědek“, není formální řízení kritériem jakéhokoli omezení a ochrana je podle citovaného ustanovení poskytována každému, kdo je svědkem v materiálním smyslu. Okolnost formálního řízení má tedy diferencovaný význam ve vztahu k různým znakům trestného činu vydírání kvalifikovaného podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák.

Z toho vyplývá závěr, že o trestný čin vydírání kvalifikovaný podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. jde i tehdy, když jednání pachatele uvedené v § 235 odst. 1 tr. zák. směřuje proti osobě, která procesní postavení svědka v době činu nemá a která může být předvolána teprve v budoucnu, avšak to za předpokladu, že jednání pachatele souvisí s některou z povinností, které svědek vykonává ve formálním řízení konaném před orgánem veřejné moci. I když povinnosti, v souvislosti s jejichž výkonem je čin spáchán, jsou povinnostmi vykonávanými výhradně jen ve formálním řízení, k jednání pachatele trestného činu vydírání kvalifikovaného podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. může dojít i zcela mimo rámec tohoto řízení. Třebaže k jednání pachatele dojde mimo rámec formálního řízení, není tím vyloučeno, že toto jednání věcně souvisí s povinnostmi, které svědek vykonává v takovém řízení.

Logika tohoto výkladu ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. vychází ze zákonné dikce „spáchá čin na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti“, která se liší např. od dikce „spáchá čin na svědkovi pro výkon jeho povinnosti“ ve smyslu § 221 odst. 2 písm. a) tr. zák. a ve smyslu § 222 odst. 2 písm. a) tr. zák. V těchto ustanoveních je ochrana poskytována jen tomu, kdo již své povinnosti vykonal v procesním postavení svědka ve formálním řízení. Pouze proti těmto osobám může směřovat jednání pachatele trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. a podle § 222 odst. 2 písm. a) tr. zák. Na rozdíl od toho pouhá souvislost s výkonem povinnosti svědka ve smyslu § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák. ukazuje na volnější vztah mezi jednáním pachatele trestného činu vydírání a povinností svědka, byť jde o povinnost, která se vykonává ve formálním řízení a v procesním postavení svědka. Zákonná dikce „v souvislosti“ znamená, že jednání pachatele může s výkonem povinnosti svědka souviset jakkoli, tj. i způsobem, který je mimo rámec formálního řízení, v němž osoba v procesním postavení svědka vystupuje. Lze ostatně poukázat i na ustanovení § 67 odst. 1 písm. b) tr. ř., které jako důvod vazby stanoví mimo jiné obavu, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky. I zde se pojmem „svědek“ rozumí svědek v materiálním smyslu bez ohledu na to, zda jde o osobu, která již získala procesní postavení svědka tím, že byla předvolána orgánem činným v trestním řízení. Je možné odkázat i na to, že pokud zákon podmiňuje trestní odpovědnost procesním postavením svědka ve formálním řízení, je to v příslušném ustanovení výslovně zakotveno, zejména v ustanovení § 175 odst. 1 tr. zák. o trestní odpovědnosti svědka za křivou výpověď.

V důsledku toho, že apriorně nepovažoval v posuzovaném případě za možné spáchání trestného činu vydírání podle § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák., Okresní soud v Příbrami nezaměřil dokazování ani hodnocení důkazů na skutková zjištění významná z hlediska této právní kvalifikace.
To ve spojení s vytýkanými nedostatky, které se týkají skutkových zjištění a hodnocení důkazů ve vztahu k okolnostem významným z hlediska kvalifikace činu podle § 235 odst. 1 tr. zák., znamená, že výrokem o vině trestným činem vydírání Okresní soud v Příbrami porušil zákon ve prospěch i v neprospěch obviněného v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. ř., která upravují postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování skutkového stavu a při hodnocení důkazů. Dále Okresní soud v Příbrami porušil zákon v ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného výrokem o náhradě škody, jak již bylo vyloženo v předchozích částech tohoto rozsudku Nejvyššího soudu.

Krajský soud v Praze pochybení Okresního soudu v Příbrami nevytkl, nenapravil ani neuložil jeho nápravu. Sám se s nesprávným rozhodnutím Okresního soudu v Příbrami ztotožnil a tím porušil zákon ve prospěch i v neprospěch obviněného v ustanovení § 256 tr. ř., podle něhož zamítnout lze jen nedůvodné odvolání.

Nejvyšší soud proto vyslovil zjištěná porušení zákona, zrušil v rozsahu vysloveného porušení zákona napadené usnesení Krajského soudu v Praze, zrušil i rozsudek Okresního soudu v Příbrami, zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, a přikázal Okresnímu soudu v Příbrami, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.
Okresní soud v Příbrami odstraní vady a neúplnosti vytknuté tímto rozsudkem Nejvyššího soudu a poté znovu rozhodne o vině obviněného R. L. skutkem spočívajícím ve výhrůžkách na adresu poškozené J. Č.,o trestu za veškerou sbíhající se trestnou činnost a o uplatněných nárocích na náhradu škody. Přitom se bude řídit právním názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v tomto rozsudku. V dalším řízení neplatí tzv. zákaz reformace in peius, což znamená, že nové rozhodnutí může být pro obviněného případně i nepříznivější než původní rozhodnutí.

Výrok o vině obviněného trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1, 2 tr. zák. částečně dokonaným

a částečně ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. zůstal v rozsudku Okresního soudu v Příbrami nedotčen a je nadále v právní moci ode dne rozhodnutí Krajského soudu v Praze jako soudu odvolacího.

Senát Nejvyššího soudu, který rozhodl tímto rozsudkem, tak učinil s vědomím, že jiný senát Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 24. 5. 2000, sp. zn. 4 Tz 92/2000, vyslovil v otázce právního posouzení skutku kvalifikovaného jako trestný čin vydírání jiný právní názor, pokud jde o výklad ustanovení § 235 odst. 2 písm. e) tr. zák.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Povinnosti nemocnice
- Poškozený v hlavním líčení
- Blanketní stížnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Výkon trestu (exkluzivně pro předplatitele)
- Zabezpečovací detence (exkluzivně pro předplatitele)
- Ublížení na zdraví
- Prohlášení viny
- Jednočinný souběh
- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)